

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчально- педагогічної та
наукової роботи
« 26 » _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КИЇВСЬКА ТОПОНІМІКА

для студентів

Галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма

**03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
перший (бакалаврський)**

Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний
туризм

вид дисципліни

вибіркова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2021/2022

Семестр

4

Кількість кредитів ECTS

3

Мова викладання, навчання
та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

залік

Викладач: Терес Наталія Володимирівна, кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка
кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. _____ 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 2023/2024 н.р. _____ 2023 р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробниця: Терес Наталія Володимирівна, кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

Капелюшний В.П.

Протокол № 3 від «30» 06 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 7 від «16» 09 2021 року

Заступник голови науково-методичної комісії

Купчик О. Р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечити цілісні знання про особливості історичного розвитку топоніміки Києва, її роль у формуванні символічного образу міста, фіксації перебігу історичних подій та періодів від сивої давнини до сучасності, віддзеркалення суспільно-політичного устрою та повсякденного життя киян; реформування топонімічного простору в умовах декомунізації та дерусифікації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні етапи історії України, перебіг головних історичних подій у Києві.
2. *Вміти* комплексно досліджувати документи і матеріали, проводити пошукову роботу в архівах і бібліотеках, відділах картографії та бібліографії, опрацьовувати газетні і журнальні фонди.
3. *Володіти елементарними навичками* відбору методів та підходів до аналізу явищ матеріальної і духовної культури, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна має комплексний і міждисциплінарний характер, спрямована на вивчення топоніміки Києва в контексті різних історичних епох, результатів досліджень топонімічних процесів соціо-гуманітарними науками, еволюції та реформування міського топонімічного простору XIX-XXI століть, творення топонімікону столиці незалежної України. Належна увага історичним етапам розвитку міста в контексті топонімічного образу Києва.

4. Завдання (навчальні цілі): забезпечити цілісні знання щодо історичних та соціально-політичних передумов, географічних та етнічних факторів у формуванні топоніміки Києва, навчити студентів застосувати весь арсенал науково-дослідних, спеціальних методів історичної науки для подальшого дослідження історії та культури Києва, умов життя та побуту населення міста, демографічних та соціокультурних змін; опанування знаннями з історії архітектури Києва; ознайомити з новітніми тенденціями у розвитку урбаністики та дослідження міської культури.

Навчальна дисципліна «Київська топоніміка» сприяє виробленню у студентів професійних навичок, необхідних для роботи в екскурсійно-музейній сфері, в пам'яткоохоронних державних установах, міжнародних представництвах та громадських організацій історико-культурного спрямування, у сфері туризму та краєзнавства. Світоглядний аспект дисципліни полягає у популяризації «Київської топоніміки» як важливої складової світової та вітчизняної історії та культури.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Розуміння застосовуваних	лекція	контрольна	10 %

	<i>способів та методів аналізу матеріалів дослідження.</i>		<i>робота</i>	
1.2	<i>Знати і вміти охарактеризувати основні топонімічні етапи в розвитку Києва.</i>	<i>лекція</i>	<i>контрольна робота</i>	<i>10%</i>
2.1	<i>Вміння аналізувати основні проблеми реформування київського топонімікону Києва .</i>	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>ЗМ</i>	<i>10%</i>
2.2	<i>Вміння інтерпретувати процеси змін в київській топоніміці в умовах становлення Києва як столиці незалежної України.</i>	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>ЗМ</i>	<i>10%</i>
3.1	<i>Навички та вміння розробляти і виконувати тематичні дослідження, інтерпретувати дані і робити висновки.</i>	<i>самостійна робота</i>	<i>Реферат, есе, презентація</i>	<i>10%</i>
3.2	<i>Удосконалювати навички та вміння визначати й оцінювати особливості формування топонімічного простору Києва впродовж століть.</i>	<i>самостійна робота</i>	<i>Реферат, есе, презентація</i>	<i>10 %</i>
4.1	<i>Здатність критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації.</i>		<i>залік, перше питання</i>	<i>20%</i>
4.2	<i>Здійснювати історико-порівняльний аналіз з метою дослідження питань київського топонімікону.</i>		<i>залік, друге питання</i>	<i>20%</i>

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.5. — 10 балів/ 6 балів*.

2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.4., 2.1.— 10 балів/ 6 балів*.

3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. - 20 балів/ 6 балів*.

4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.3. - 20 балів/ 6 балів*.

7. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.2., 4.1. - 40 балів / 12 балів*

(* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю)

- підсумкове оцінювання: залік.

- форма оцінювання – залік;

- максимальна кількість балів, які може отримати студент впродовж семестру – **60 балів;**

- оцінюються такі результати навчання студента: топонімічну спадщину як комплексне явище в історії життя народів, знання етапів реалізації топонімічної політики на прикладі Києва, розуміння завдань державної топонімічної політики, особливостей впровадження політики декомунізації та дерусифікації в топонімічній сфері.

- форма проведення заліку – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;

- мінімальний пороговий рівень оцінки, за якої залік вважається складеним – **12 балів**.

Необхідна умова допуску до заліку: студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав **менше ніж 48 балів (критично-розрахунковий мінімум)**.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (за модульні контрольні роботи), за виконання індивідуальних завдань, роботу на семінарських заняттях, підсумкову контрольну роботу.

Курс поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну (індивідуальну роботу) роботу студентів і завершується рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 5, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 6 – 11.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, індивідуальне завдання, реферати) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 40 балів).

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1.		Змістовий модуль 2.		Підсумковий контрольна робота / залік
30 залікових балів (максимум)		30 залікових балів (максимум)		
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	
20 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

СЕМЕСТРОВА РОБОТА ТА МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

По завершенні вивчення змістового модуля студент складає модульний контроль (МК). Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. МК проводиться на останньому лекційному занятті у письмовій формі (тестування або письмова робота). Максимальна кількість балів, яку можна набрати за МК – 40 балів.

Студент, який з поважної причини пропустив МК, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату проведення МК.

Критерії оцінювання підсумкового модульного контролю (заліку) у вигляді письмової роботи (оцінюється в діапазоні від 1 до 40 балів).

На МК виносяться **2** теоретичні запитання. Кожне питання оцінюється в діапазоні від 1 до 20 балів.

а) глибоке розкриття теоретичного питання 17– 20 балів;

- б) повна коротка відповідь
в) неповна відповідь

15 – 16 балів;
1 – 14 балів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе, презентація).

Критерії оцінювання самостійної роботи (реферат, есе, презентація - від 0 до 20 балів):

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 16-20 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми – 10-15 балів;
- тема розкрита неповно – 0 –9 балів.

Індивідуальні завдання (реферати, есе, презентації) студенти подають за тиждень до модульного контролю.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 р.

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	60	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Залік	
60-100	Зараховано
0-59	Не зараховано

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин	
		лекції	самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Топонімія як форма організації суспільного простору.</i>			
1	Тема 1. Топоніміка: структура поняття, методи дослідження. Історіографія дослідження урбанонімічного простору Києва.	2	2
2.	Тема 2. Топоніми: зміст та функції в організації географічного та суспільного простору.	2	2
3.	Тема 3. «Державна топонімічна політика», «урбаністична політика»: поняття, завдання, впровадження.	4	5
4.	Тема 4 . Міжнародна та національна стандартизація географічних назв. Становлення досліджень з ономастики в Україні та формування спеціальних історичних дисциплін: топонімія, антропонімія, етніміка.	4	5
5.	Тема 5. Класифікація та характеристика урбанонімічних назв Києва.	4	5
	Модульна контрольна робота 1.	2	
<i>Змістовий модуль 2 . Топонімічний простір Києва як «політична топонімія».</i>			
6.	Тема 6. Топонімічний простір Києва від другої половини ХІХ до 1917 р.	2	5
7.	Тема 7. Реалізація топонімічної політики в Києві в часи Української революції (1917-1921).	4	5
8.	Тема 8. Радянська топонімічна політика та топонімікон Києва.	4	5
9.	Тема 9. Формування урбанонімічного образу столиці незалежної України (від 1991 р.). Діяльність Комісії з найменувань при Київському міському голові.	4	5
10.	Тема 10 Декомунізації топонімічного простору столиці України:	4	5
11.	Тема 11. Деколонізація топонімічного простору столиці України.	4	4
	Модульна контрольна робота 2	2	
	ВСЬОГО	42	48

Загальний обсяг – **90** год., в тому числі:

Лекцій – **42** год.

Самостійна робота – **48** год.

Рекомендована література.

Основна:

1. Вербич С. Українська ономастична комісія напередодні 60-річного ювілею: підсумки роботи й перспективи діяльності, Мовознавство. 2019. № 1, 61 – 70.
2. Вулиці Києва / За ред. А. В. Кудрицького. К.: Українська енциклопедія, 1995. 352 с.
3. Державний реєстр географічних назв. Державна служба України з питань геодезії картографії та кадастру, <https://land.gov.ua/derzhavnyi-reiestr-heohrafichnykh-nazv/>
4. Закон України «Про географічні назви». Відомості Верховної Ради України. 2005. № 27. Ст. 360.
5. Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії». Із змінами, внесеними згідно із Законом № 3097-ІХ від 03.05.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>
6. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» № 316-VIII, від 09.04.2015.
7. Історія Києва: від княжої доби до сучасності. Збірник документів і матеріалів. Навчальний посібник / За заг. ред. А.П. Коцура, В.Ф. Колесника, Н.В. Терес. К.: Книги-XXI, 2005. 772 с.
8. Кадомська М. Один квартал Старого Міста: Науково-популярне видання. К. : Либідь, 2019. 96 с.
9. Пономаренко Л., Різник О. Київ. Короткий топонімічний словник. К.: Павлім, 2003. 124 с.
10. Терес Н. Державна топонімічна політика та сучасне киевознавство. Етнічна історія народів Європи. 2023. Вип. 70. С. 60-69.
11. Терес Н. Перейменування вулиць Києва: тоталітарна спадщина і сучасність *Miscellanea Posttotalitaria Wratislavensia*. 2013. 1. С.79-93
12. Терес Н.В., Іваницька Л.В. Тоталітарна топоніміка радянських вулиць Києва в особах. Документи і матеріали. К.: Саміт-книга, 2019. 312 с.

Додаткова:

1. Андрійчук М.М. Дискурс пам'ятей в назвах київських вулиць та площ (2014 -2020). Обрії друкарства. 2021,1 (9). 193 – 216.
2. Вакулишин С. Топонімія Києва ХХ ст. К.: Центр ДЗК. 2014.
3. Данильчук, Д.Про кого розповідають назви вулиць . Київські перейменування 1988-2019 років. Довідник. К.: Клію. 2020.
4. Зубко А.М. Українська ономастика: здобутки і проблеми: Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Зб наук. праць. 2007. Вип. 15.
5. Історія міста Києва з найдавніших часів до 2000 року: наук.-допом. бібліогр. покажч. у вид. від XVII ст. до 2000 р. : у 3 т., 14 кн. / [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; уклад. Н. А. Дехтярьова]; НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2009–2010. Т. 2: Матеріальна та духовна культура Києва. Кн.8 : Райони та вулиці. 2010. 116 с.
6. Київ: Провідник: Науково-популярне видання /За ред. Ф.Ернста; передм. С. Білоконя. Репринтне відтворення. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2019.
7. Кудрявцев Л.О. Наш стародавній Київ: нариси. К.: Фенікс, 2016. 400 с.
8. Малес Л. Убанонімія і державна ідеологія. Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. К., 1998. Вип.6. С.21-23.
9. Чугаєвський М. На часі – топонімічна реформа. Пам'ятки України. 2001. № 1–2.
10. Teres N. (2014). Toponymic Policy and the Problem of Overcoming Totalitarian Legacy in Ukraine. *Warsaw East European Review* 4, 25-34.